

01

บทความพิเศษ

ศิลปะและวัฒนธรรมในช่วงเวลาแห่งการพลิกผัน
สร้างใหม่ให้ดีกว่าด้วยวัฒนธรรม*

Arts and Culture in the Time of Disruption:
Building Back Better with Culture

** Dr., Chief of Culture unit, UNESCO Bangkok

องค์การศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือยูเนสโก (UNESCO) มีพันธกิจด้านวัฒนธรรมในระดับโลก ยูเนสโกมีประเทศสมาชิก 193 ประเทศทั่วโลกในปัจจุบัน ก่อตั้งขึ้นด้วยธรรมเนียมที่ว่า เมื่อสงครามเกิดขึ้นในจิตใจของมนุษย์ ในจิตใจของมนุษย์นั้นแลที่เราจะต้องสร้างปราการแห่งสันติภาพ ยูเนสโกในฐานะหน่วยงานของสหประชาชาติหน่วยงานเดียวที่มีพันธกิจหลักด้านวัฒนธรรม ได้ใช้วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือสู่การพัฒนาอนาคตที่ยั่งยืน และเป็นสันติ ทั้งในด้านการรักษามรดกทางวัฒนธรรม และการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และความหลากหลาย

ยูเนสโกบรรลุพันธกิจนี้ด้วย 5 วิธีการ

1. โดยการเป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงผู้เชี่ยวชาญให้คำปรึกษาด้านกลไกการดำเนินงาน การติดตามผลและการประเมินผล ทั้งด้านเทคนิคและนโยบาย กับภาครัฐและเอกชนในประเทศสมาชิก
2. โดยการปรับวิธีการคิดและวิธีการทำงานใหม่ๆ
3. โดยการเผยแพร่ตัวอย่างที่ดีในด้านต่างๆ
4. โดยการเสริมสร้างศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ ตั้งแต่ระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และระดับนานาชาติ

* บทความพิเศษสืบเนื่องจากโครงการประชุมวิชาการงานสร้างสรรค์ด้านศิลปกรรม ระดับชาติ ครั้งที่ 2 “ศิลปกรรมและการออกแบบในช่วงเวลาแห่งความพลิกผัน Art and Design in the Age of Disruption” วันที่ 19-20 สิงหาคม 2564 ผ่านระบบออนไลน์ โดย ZOOM Meeting จากโรงละครคอนเท็มปอรัลวิทยาลัยธรรมศาสตร์ : แปลจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยโดย มณฑานดี ส.กิตติไพศาลศิลป์

5. โดยการทำงานร่วมกับหน่วยงานรัฐ สถาบันการศึกษา เช่น มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม เพื่อเน้นย้ำบทบาทของวัฒนธรรม ในการพัฒนา

ยูเนสโกทำงานเหล่านี้ผ่านอนุสัญญา ซึ่งเป็นกฎหมายหรือข้อตกลงระหว่างประเทศ ที่พัฒนาโดยผู้เชี่ยวชาญสาขาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับหัวเรื่อนั้นๆ ได้รับการลงนามเป็นภาคีโดยรัฐบาลของประเทศต่างๆ มีข้อผูกมัดทางกฎหมายกับประเทศที่ลงนาม และมีหน้าที่กำหนดทิศทางด้านนโยบาย กลยุทธ์ และการลำดับความสำคัญในการดำเนินงานภายในประเทศภาคี อนุสัญญาของยูเนสโก ที่เกี่ยวข้องกับการงานด้านวัฒนธรรม มีทั้งหมด 6 ฉบับ อาทิ อนุสัญญาปี 1972 ว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ หรือที่รู้จักกันว่า อนุสัญญามรดกโลก อนุสัญญาปี 2003 ว่าด้วยการสงวนรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม และ อนุสัญญาปี 2005 ว่าด้วยการคุ้มครองและส่งเสริมการแสดงออกในความหลากหลายทางวัฒนธรรม

ปฏิญญาสากลของยูเนสโก ปี 2001 ว่าด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรม ได้ให้นิยามคำว่า “วัฒนธรรม” ไว้อย่างกว้างขวางว่าเป็นชุดของคุณลักษณะทางจิตวิญญาณ ทางวัตถุ ทางสติปัญญาและอารมณ์ ของสังคมหนึ่งๆ ที่ไม่ได้สะท้อนอยู่เพียงแต่ในศิลปะและวรรณกรรม ยังครอบคลุมถึงวิถีชีวิต ระบบค่านิยม ขนบธรรมเนียม ประเพณีและความเชื่อ กล่าวคือ สิ่งใดก็ตามที่ให้ความหมายว่า เราคือใคร สังคมของเราคืออะไร

นิยามนี้นำมาสู่การจำแนกกิจกรรมทางวัฒนธรรมออกเป็น 7 ด้าน ได้แก่

1. สื่อโสตทัศน์และสื่อเชิงโต้ตอบ
2. ศิลปะการแสดง
3. มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม
4. วรรณกรรมและข่าวสาร
5. การออกแบบและบริการด้านงานสร้างสรรค์
6. แหล่งมรดกและกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว

วัฒนธรรมมีบทบาททางเศรษฐกิจ ตัวอย่างเช่นเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนถึง 6.1% ของกิจกรรมทางเศรษฐกิจทั่วโลก เท่ากับเม็ดเงินถึง 4.3 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี ทำให้คนกว่า 30 ล้านคนมีงานทำ โดยคนเหล่านั้น ส่วนใหญ่เป็นเยาวชน คือมีอายุระหว่าง 15 ถึง 29 ปี

วัฒนธรรมมีบทบาททางสังคมเช่นกัน ในมุมมองของยูเนสโก มรดกและกิจกรรมทางวัฒนธรรมนำไปสู่การคิด วิเคราะห์ปัญหา และการพัฒนาที่ครอบคลุมประโยชน์แก่คนในวงกว้าง ซึ่งครอบคลุมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เช่น ความมั่นคงทางอาหาร การเข้าถึงระบบ

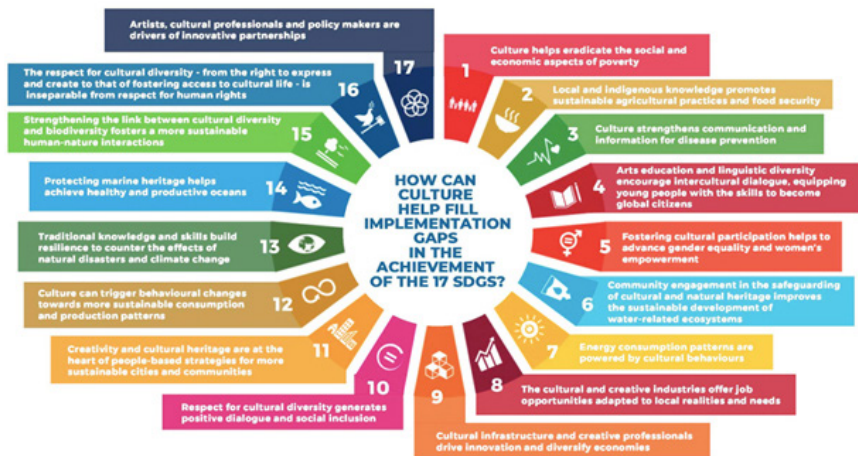
การดูแลสุขภาพและสถานพยาบาล การได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ ความเสมอภาคทางเพศ การเข้าถึงน้ำสะอาดและระบบประปาที่ยั่งยืน การสร้างรายได้ ความเป็นอยู่ที่ดีและมั่นคง การจ้างงานที่มีประสิทธิภาพ อิทธิพลของการท่องเที่ยวต่อการรักษาวัฒนธรรมพื้นถิ่น และอิทธิพลของวัฒนธรรมพื้นถิ่นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว

ในด้านสิ่งแวดล้อม คนใช้ภูมิปัญญาและการปฏิบัติที่เกี่ยวกับสัจจะแห่งธรรมชาติ มาใช้ในการใช้ชีวิตร่วมกับการเปลี่ยนแปลงทางสภาพแวดล้อม และการปรับตัวของชุมชนเมื่อประสบภัยพิบัติต่างๆ

สุดท้าย วัฒนธรรมเกี่ยวข้องกับการสร้างสันติภาพและความปลอดภัย เช่น แนวทางวัฒนธรรมที่สนับสนุนความปรองดองและความเท่าเทียม การป้องกันและยุติข้อพิพาทด้วยธรรมเนียมและความเคารพซึ่งกันและกัน เป็นต้น

เมื่อมองถึงเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้ง 17 เป้าหมาย จะเห็นว่า วัฒนธรรมนั้นเกี่ยวข้องกับทุกเป้าหมาย ทั้งเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาดน ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ การดูแลธรรมชาติและโลก การสร้างสันติภาพ และการร่วมมือกันระหว่างสังคมต่างๆ

Culture as a cross-cutting driver to achieve all 17 SDGs

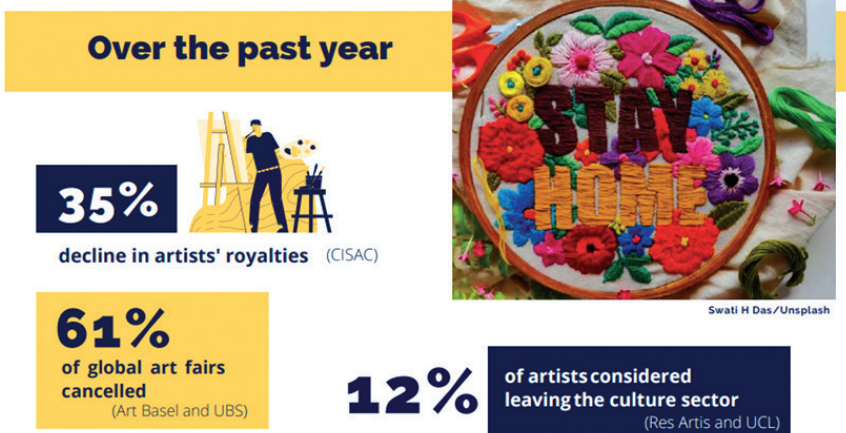
Inter-sectoral collaboration

ที่มา: Dr.Duong Bich Hanh, UNESCO

ในปัจจุบัน พวกเราเผชิญความท้าทายมากมาย ไม่ว่าจะเป็นภัยธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศ สงครามและความขัดแย้ง การพัฒนาที่ปราศจากวิถีชีวิตของคนท้องถิ่น การเคลื่อนย้ายของประชากรและความแออัดในเมือง ความไม่เท่าเทียมกันในด้านต่างๆ เช่น การกีดกันสิทธิศิลปินจากประเทศกำลังพัฒนาด้วยกฎหมายทางวีซ่า และการไม่เห็น

ความสำคัญของศิลปะและวัฒนธรรมในวาระแห่งชาติต่างๆ ยูเนสโกได้รวบรวมรายงานจำนวนมากที่องค์กรต่างๆ ของสหประชาชาติได้ร่วมกันสำรวจและวิจัยมาตลอด 1 ปีที่ผ่านมา เป็นชุดรายงานชื่อ Disruption and Resilience ซึ่งมีข้อมูลล่าสุด ที่เผยให้เห็นผลกระทบของโควิด-19 ต่อกิจกรรมทางวัฒนธรรมต่างๆ ในด้านสังคมโดยรวม ตั้งแต่เกิดโรคระบาดนี้ขึ้น ความรุนแรงในครอบครัวก็เพิ่มขึ้นตามมาด้วย มีผู้หญิงและเด็กถึง 243 ล้านคน ถูกกระทำรุนแรงในบ้านของพวกเขา ใน 1 ปีที่ผ่านมา และมีคนหนุ่มสาวตกงานเพิ่มขึ้นถึง 8.7% ซึ่งมากกว่าการตกงานในกลุ่มคนอายุมากกว่าถึง 2 เท่า

ในเวลา 1 ปีที่ผ่านมา มูลค่าสุทธิที่เพิ่มขึ้นจากกิจกรรมในอุตสาหกรรมทางวัฒนธรรมและอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ทั่วโลก ลดลงถึง 750,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยทุกภาคส่วนธุรกิจที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่ สิ่งพิมพ์ งานออกแบบ ไปจนถึงศิลปะการแสดง เหตุเพราะการลดลงของค่าตัว ค่าลิขสิทธิ์ที่ศิลปินได้รับจากการทำงาน งานแสดงศิลปะ เทศกาลภาพยนตร์ คอนเสิร์ต และการแสดงสดทั่วโลกที่ถูกยกเลิกไป ศิลปินที่ต้องเลิกอาชีพด้านศิลปะและวัฒนธรรม รายได้ในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ทั่วโลกลดลงถึง 72% และรายได้ในอุตสาหกรรมดนตรีทั่วโลกลดลงถึง 64%

ที่มา: Dr.Duong Bich Hanh, UNESCO

ในกรณีของประเทศไทย

ทางด้านแหล่งมรดกได้รับผลกระทบไม่แพ้กัน เพราะการท่องเที่ยวถือเป็น 30% ของ GDP ของประเทศหมู่เกาะขนาดเล็กที่กำลังพัฒนา ในปี 2020 แหล่งท่องเที่ยวปิดถึง 89% นับเป็นแหล่งมรดกโลกถึง 71% จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติทั่วโลกลดลงถึง 87% และมีรายงานผลกระทบเชิงลบต่อความเป็นอยู่ของชุมชนใกล้แหล่งมรดกโลกถึง 78%

ทางด้านพิพิธภัณฑ์ ซึ่งมีจำนวนทั่วโลกกว่า 104,000 แห่ง คนไปพิพิธภัณฑ์ลดลงถึง 70% ขณะที่พิพิธภัณฑ์เพียง 5% ในโลกที่สามารถทำ (virtual exhibition) ได้ ส่งผลให้เงินหมุนเวียนลดลงจากปี 2019 ถึง 80% นอกจากนี้ การสำรวจเผยให้เห็นว่า 50% ของประเทศทั่วโลกมีการตัดงบประมาณจากรัฐที่ช่วยอุดหนุนพิพิธภัณฑ์ลงอีกด้วย

ในกรณีของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม (intangible cultural heritage หรือ living heritage) นั้น กว่าครึ่งหนึ่งของคนและชุมชนที่อยู่ในการสำรวจเห็นว่าโรคระบาดครั้งนี้มีผลกระทบต่อการสืบสานภูมิปัญญาของพวกเขา แต่ที่น่าสนใจคือ คนและชุมชนอีกเกือบครึ่งกลับมองเห็นโอกาสที่จะใช้ภูมิปัญญาของพวกเขารับมือกับโรคระบาด พร้อมค้นพบวิธีใหม่ๆ ที่จะปฏิบัติและสืบทอดประเพณีและวิถีปฏิบัติของตน โดยสรุปแล้ว โควิด-19 ทำให้เกิดความเสียหายต่อเงินหมุนเวียนและรายได้ในทุกภาคส่วน และโดยเฉพาะกับคนทำงานอิสระและคนที่ไม่มีสัญญาจ้าง

- โควิด-19 ทำให้เกิดความเสียหายต่อแหล่งมรดก ด้วยความสามารถในการเฝ้าดูแลแหล่งที่น้อยลง เกิดการการรุกรานพื้นที่และก่อสร้างที่ผิดกฎหมาย พิพิธภัณฑ์เกิดปัญหาความปลอดภัยต่อศิลปวัตถุและโบราณวัตถุที่จัดแสดงอยู่
- โควิด-19 ยังทำให้คนทั่วโลกพึ่งพาเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเข้มข้นยิ่งขึ้น ในทุกภาคส่วนการทำงาน เมื่อหลายอย่างอยู่บนโลกออนไลน์ คนสามารถไปในที่ที่ไม่เคยไปได้ กระนั้น การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีให้เหมาะสมนั้นไม่ใช่สิ่งที่ง่ายสำหรับทุกคนเลย ปรากฏการณ์นี้เป็นทั้งความท้าทายและโอกาส ทั้งเรื่องความปลอดภัยของข้อมูล และเรื่องความเท่าเทียมกันในการเข้าถึงข้อมูลระหว่างคนที่มีความรู้ไม่เท่ากัน
- โควิด-19 ทำให้ช่องว่างของความเหลื่อมล้ำกว้างขึ้น ขยายความไม่เสมอภาคระหว่างประเทศที่พัฒนาแล้วกับประเทศที่กำลังพัฒนา ระหว่างบริษัทใหญ่ๆ กับผู้ผลิตและศิลปินรายย่อยที่สร้างสรรค์งาน เกิดความเหลื่อมล้ำทางโอกาสในการเข้าถึงสารสนเทศ เกิดช่องว่างระหว่างการอุดหนุนจากภาครัฐและการลงทุนจากภาคเอกชนที่ไม่เพียงพอ
- โควิด-19 แม้จะนำพาความขบเซ้าด้านเศรษฐกิจและสังคมมาให้เรา แต่ก็ทำให้เราเห็นบทบาทของวัฒนธรรมที่ชัดเจนยิ่งขึ้นอีก ในฐานะต้นตอของความเป็นอยู่ที่ดีและการพัฒนาของมนุษยชาติ การประชุมสุดยอดผู้นำ หรือ G20 Summit ที่เพิ่งจัดขึ้นที่อิตาลีเมื่อต้นปีนี้ ให้ความสำคัญกับงานด้านวัฒนธรรมในแต่ละประเทศอย่างมากจนต้องมีส่วนของการประชุมสุดยอดผู้นำฝ่ายรัฐมนตรีกระทรวงวัฒนธรรมขึ้นมาด้วย ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ใหม่ของการประชุมสุดยอดผู้นำฝ่ายวัฒนธรรมของยูเนสโกจึงได้ดำเนินโครงการใหม่ๆ ในสายงานการรักษามรดกและ

ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ที่มุ่งเป้าไปที่การจัดการวิกฤติ การสร้างสมรรถภาพในการปรับตัว การรักษาความยั่งยืน ความยุติธรรม และความเป็นอยู่ที่ดี

ในระยะสั้น ยูเนสโกสนับสนุนให้เกิดความช่วยเหลือฉุกเฉินและการเพิ่มเงินอุดหนุน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมทางวัฒนธรรมและการสร้างสรรค์ โดยเฉพาะคนที่ทำงานอย่างอิสระ การบรรจุความจำเป็นของภาคส่วนวัฒนธรรมในแผนพื้นที่ระดับชาติของหลายประเทศ และการสร้างแผนรับมือโดยเฉพาะสำหรับภาคส่วนวัฒนธรรมให้รวมอยู่ในแผนรับมือฉุกเฉินระดับชาติ

ในระยะยาว ยูเนสโกมุ่งสร้างแนวทางการพัฒนาใหม่ ที่สัมพันธ์กับการเติบโตที่ขับเคลื่อนด้วยวัฒนธรรม อาทิวิธีการทำงานที่มีคนเป็นศูนย์กลาง กลยุทธ์ที่แตกต่างหลากหลายตามพื้นที่ การออกแบบนโยบายที่บูรณาการวัฒนธรรมท้องถิ่นและสอดคล้องกับชุมชนที่เกี่ยวข้อง กล่าวคือ ยูเนสโกพยายามสร้างความเข้าใจใหม่ในนิยามของวัฒนธรรม ที่หมายรวมถึงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ด้วย นอกเหนือจากอุตสาหกรรมทางวัฒนธรรมและการสร้างสรรค์

ในส่วนของแผนงานและโครงการต่อไปนี้ เป็นส่วนที่น่าเสนอ ในฐานะช่องทางที่มหาวิทยาลัยจะสามารถทำงานกับยูเนสโกต่อไปได้ในอนาคต

1. ยูเนสโกพยายามสร้างโครงการที่เป็นการทำงานข้ามสายงาน นอกวงการด้านวัฒนธรรม เช่น โครงการที่เกี่ยวกับทั้งวัฒนธรรมและการศึกษา หรือที่เกี่ยวกับทั้งวัฒนธรรมและวิทยาศาสตร์ เพื่อตอบรับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้ง 17 เป้าหมายให้ชัดเจนยิ่งขึ้น
2. ยูเนสโกสนใจโครงการที่นำเทคโนโลยีและกลยุทธ์ทางดิจิทัลมาใช่วงรากฐานเป้าหมาย ขั้นตอนการทำงาน ตลอดจนวัฒนธรรมขององค์กร หรือที่เราเรียกว่า DX หรือ Digital Transformation เพื่อเพิ่มความเสมอภาคในการเข้าถึงสื่อสารสนเทศและสร้างโอกาสทางธุรกิจใหม่ๆ ให้กับคนทำงานวัฒนธรรม
3. ยูเนสโกพยายามเริ่มโครงการที่เกี่ยวกับการสร้างข้อมูลสำหรับการตัดสินใจที่อยู่บนพื้นฐานของหลักฐาน รายงานของยูเนสโกเรื่อง “ดัชนีวัดผลด้านวัฒนธรรมสู่ศตวรรษ 2030” (Culture 2030 Indicators) กล่าวถึงข้อมูลดิบหรือ data ใน 2 แง่มุม หนึ่งคือข้อมูลที่วัดปริมาณทรัพยากรและอิทธิพลของภาคส่วนวัฒนธรรม และสองคือข้อมูลเชิงคุณภาพที่บ่งบอกว่าวัฒนธรรมนั้นสามารถสร้างประโยชน์ต่อภาคส่วนอื่นและต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนได้อย่างไร การจะได้มาซึ่งข้อมูลเหล่านี้จำเป็นต้องสร้างการเชื่อมโยงสู่ระบบข้อมูลมหภาค การใช้ข้อมูลที่กระจายในหมู่คน (crowdsourcing) และข้อมูล ณ เวลาจริง (real time) ที่มาจากอินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง (IoT)

Many existing challenges

Natural disasters and climate change

Wars and conflicts

Culturally inappropriate development

Demographic changes

Inequality

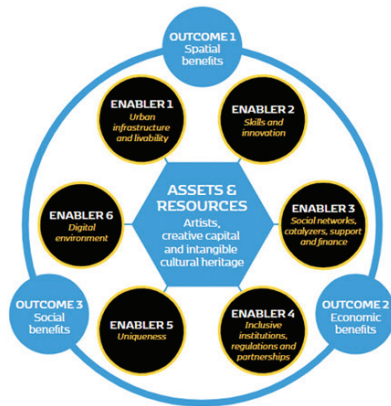
Low priority of culture and the arts in national agendas

ที่มา: Dr.Duong Bich Hanh, UNESCO

- ยูเนสโกมีโครงการที่จะปฏิวัติธรรมาภิบาลของวัฒนธรรม ที่สร้างความเข้มแข็งให้ภาคส่วนวัฒนธรรมด้วยอำนาจการตัดสินใจและเงินทุนที่เพียงพอ หลักการที่เรียกว่า PPP-P หรือ Public-private-people partnership หรือหุ้นส่วนร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาสังคม เพื่อบทบาทของเอกชนและบุคคล ให้ดำเนินชุมชนในฐานะผู้ร่วมสร้างสรรค์ ยกตัวอย่างโมเดลธุรกิจแบบใหม่ของ Local Alike ที่ทำให้รายได้ส่วนใหญ่จากการท่องเที่ยววิถีชุมชนไปถึงมือของสมาชิกชุมชน และเลือกมาสสมทบกองทุนที่สนับสนุนด้านการศึกษา สิ่งแวดล้อมและความเป็นอยู่ที่ดีให้กับคนท้องถิ่น เกิดเป็นความยั่งยืนจากการท่องเที่ยวอย่างแท้จริงและจับต้องได้
- ยูเนสโกยังได้สร้างโครงการเพิ่มทักษะและสร้างทักษะใหม่ให้กับแรงงานด้านวัฒนธรรมและการสร้างสรรค์ เพื่อเพิ่มความสามารถสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเรื่อง การมีงานที่ดี
- ยูเนสโกมีกรอบการทำงาน (Framework) ระดับโลก ให้ความสำคัญกับการพัฒนาในระดับภายในประเทศหรือระดับเมือง เช่น กรอบการทำงานเรื่องเมืองสร้างสรรค์ และกรอบการทำงานเรื่องภูมิทัศน์เมืองประวัติศาสตร์ ซึ่งสองกรอบนี้ ความจริงสามารถนำมาทำงานร่วมกันได้ ไม่จำเป็นต้องแยกกันทำในเมืองเดียวกัน ยกตัวอย่างความสำเร็จของการทำงานระดับเมือง ในแผนงานรางวัลด้านการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ที่ดำเนินการมากกว่า 20 ปี เพื่อยกย่องโครงการอนุรักษ์ที่ทำโดยภาคเอกชน ภาคการศึกษา และภาคประชาสังคม นี้ได้มีรางวัลสาขาใหม่เกิดขึ้น สำหรับโครงการอนุรักษ์ที่นำไปสู่การพัฒนาชุมชน

อย่างยั่งยืน โดยแหล่งมรดกแรกที่ได้รับรางวัลนี้ คือ Sunder Nursery ในกรุงนิวเดลี ประเทศอินเดีย โครงการนี้แสดงให้เห็นว่า การอนุรักษ์อาคารที่เป็นโรงเรียนอนุบาลนี้ช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีให้ทั้งชุมชนได้อย่างไรแสดงให้เห็นถึงการทำงานที่ประสานกันระหว่างการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมประวัติศาสตร์ การอนุรักษ์ศิลปะ ควบคู่กับการส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศ และการศึกษาวัยเยาว์ทั้งหมดนี้เกิดขึ้นในตำบล หรือชุมชนเดียว ไม่จำเป็นต้องยิ่งใหญ่ระดับโลก แต่มีความหมายกับชีวิตมาก

สุดท้ายนี้ ขอให้คุณ whc.unesco.org/canopy ที่แสดงตัวอย่างที่ดีของการทำงานระดับเมืองหรือระดับชุมชน ที่ไม่จำเป็นต้องเป็นเมืองมรดกโลก แต่เมืองใดก็ตามที่มีอัตลักษณ์และวัฒนธรรมที่ผู้คนต้องการรักษาและสืบทอด ทั้งนี้มีเอกสารเรื่อง Cities, Culture, Creativity ที่ควรแก่การนำไปศึกษาต่อ เกี่ยวกับการทำแผนที่ทรัพยากรทางวัฒนธรรมของแต่ละสังคม ซึ่งอาจทำให้เราสามารถสร้างเครือข่ายของเมืองสร้างสรรค์ที่ทำงานร่วมกัน การที่ไม่ทำงานเป็นเอกเทศ จะทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ยิ่งใหญ่ขึ้นได้

Mapping cultural resources and CCI
Identify key constraints
Prioritize interventions
Build and empower effective coalition

ที่มา: Dr.Duong Bich Hanh, UNESCO